

Skal vi have udsætning i Danmark?

Tekst: Jens Venø Kjellerup og Niels Søndergaard

Foto: Niels Søndergaard

Betingelserne for, at DJ kan støtte en udsætning er, at den ikke må skade naturen, og at der via aktiviteter relateret til udsætningen sker reelle levestedsforbedringer for dyrelivet bredt set.

Der er mange fordomme om udsætning, og i nogles øjne er fasanen ikke en del den naturlige fauna i Danmark. Udsætning af ænder og fasaner beskyldes for at skade den sårbare natur samt at medføre unødigt prædator kontrol. Men såvel fasanen som gråanden er blandt det aller mest populære jagtbytte for danske jægere.

POLITIK: Fasanen er en naturlig fugl i Danmark. Fasanen hører til i det danske landskab og giver ikke bare glæde for jægerens jagtinteresser, men bidrager til, at befolkningen oplever et rigt dyreliv i skov og mark.

Fasanens tilstedeværelse i den danske natur bygger på århundreders jagttraditioner og er en væsentlig del af vores historie og kultur. Og udsætningen af fasaner kan bidrage til mere biodiversitet, hvis terrænforbedringer og terrænbeskyttelse sker kvalificeret, så det dels sikrer, dels udbygger det økologiske rum, så der opstår grundlag for biodiversitet.

Skovdyrkning og landbrug en del af naturen

Hvis tilgangen er den, at skov- og land-

brugsarealer indgår i naturbegrebet, synes udsætning af vildt og tilhørende naturplejetiltag at være et åbenlyst skridt i retning af mere natur og øget økologisk rum, som kan skabe mere biodiversitet. Betragter man mere sårbare og oprindelige naturtyper (som dog som udgangspunkt alle er beskyttede mod ændringer i naturtilstanden), vil en massiv udsætning – udsætningsplads på den pågældende lokalitet – måske være i modstrid med målsætningen for området og dermed muligvis i modstrid med målsætningen for forvaltningen på stedet. Derfor er det vigtigt at bevare en nuanceret holdning til, hvad natur er, og samtidig respektere de mange forskellige målsætninger, der er for naturforvaltningen – ikke mindst på bedriftsni-

veau. Og det er i denne sammenhæng vigtig at forvalte udsætning af jagtvildt så nuanceret, at de positive effekter kommer til udtryk, og de negative mindskes eller elimineres.

Naturen er dynamisk og påvirket af mennesker

Mange af de lysåbne og sårbare naturområder er ofte et resultat af århundreders landbrugsdrift og en "naturlig" del af kulturpåvirkningen af vores land. Det gælder hede, overdrev, enge mv.

Hvis der findes dokumentation for, at udsætning af fasaner påvirker naturen negativt, er det et spørgsmål om at tage de rette forholdsregler for at undgå det. Det gælder bl.a. at udlade etablering af udsætningspladser i særligt sårbare naturområder.

Udsætning af fasaner bidrager til øget naturindhold og biodiversitet, hvis den dertilhørende natur- og vildtpleje gennemføres kvalificeret og under hensyntagen til sårbar natur.

Inden der kan udsættes fasaner, skal biotoppen være egnet. Der skal etableres forskellige natur- og vildtplejetiltag, som sikrer en egnet biotop. Ved større udsætninger skal der udarbejdes og gennemføres en biotopplan for at sikre den nødvendige biotop.

Biotopforbedrende tiltag giver mere natur

DCE's monitoring af biotopplanernes effekt har påvist en positiv effekt, når man laver målrettede biotopplaner, der skal forbedre biodiversiteten på landbrugsejendomme.

Blandt andet kan man se, at alle de undersøgte natur- og vildtplejetiltag er med til at skabe og øge variationen i naturindholdet i de dyrkede arealer. Det har altså positiv indvirkning på både dyr, planter og svampe, som der helt generelt er blevet flere af på de undersøgte ejendomme.

Hvis der ikke blev udsat fasaner på de undersøgte ejendomme, ville naturindholdet derfor være ringere.

Adskillige engelske forskningsprojekter har påvist fasanudsætningens positive betydning for naturindhold og biodiversitet – i hvert fald i en engelsk kontekst.

Biotopplanen er således medvirkende til at forbedre livsvilkårene for den øvrige fauna på landbrugsarealer, og undersøgelser fra udlandet dokumenterer langt flere småfugle og insekter på ejendomme med udsætning af fugle.

De positive effekter kan også ses i Danmark. Det storslåede landskab omkring vores godser er levested for mange arter og er et resultat af jagtinteresserede ejere, som har bevaret og forbedret de levende hegn og andre småplantninger i det åbne landskab. Disse landskabselementer er alle vigtige levesteder for faunaen, også udsatte fasaner, og uden denne udsætning ville ejeren ikke have noget incitament til at opretholde elementerne. Dette ses tydeligt på landbrugsejendomme uden jagtlig interesse. Her er de fleste småbeplantninger og an-

dre levesteder for vildtet fjernet, for det giver en mere rationel landbrugsdrift. Men det giver også lavere grundlag for biodiversitet, og jagtinteresser bliver således en vigtig brik i bestræbelserne på at stoppe tilbagegangen i biodiversiteten. Dette har Danmark som bekendt forpligtet sig til internationalt.

Økonomiske interesser

De fleste referencer på indirekte effekter ved udsætninger er på baggrund af engelske undersøgelser. Forholdene i England og Danmark er ikke ens. De økonomiske interesser omkring udsætning er større i England, og Englands landbrugsareal udgør en større andel end i Danmark, men problematikken er dog den samme. Der er i begge lande et privat intensivt drevet landbrug, som udgør en betydelig del af landets natur, og herved er det de private interesser, som spiller en afgørende rolle for forvaltningen af naturen.

De direkte positive effekter på naturen af udsætning, det være sig på naturkvalitet og biodiversitet, kan umiddelbart virke begrænset, men ved at kikke på de afledte effekter af udsætninger, der er relateret til forvaltning-

en af landbrugsland, spiller jagtinteresser og udsætninger en vigtig positiv rolle for naturen.

Ud fra konklusioner om, at udsætningerne medfører en for naturen gunstig forvaltning, kan der rejses to spørgsmål:

Vil den samme gunstige forvaltning ikke også finde sted på andre typer af jagter end jagt på udsatte fugle?

Kunne man ikke opnå samme gunstige forvaltning gennem regler og tilskudsordninger?

Netop på grund af de økonomiske interesser i de store udsætninger er der ansat en uddannet vildtforvalter, som arbejder målrettet og struktureret med opdræt og terrænpleje. Og ved etablering af eksempelvis markvildtlav er der økonomisk mulighed for at udarbejde marknaturplaner for ejendommene, således at særligt følsomme områder skånes, og der kan ske en målrettet forbedring af vilkårene for både flora og fauna. Der er også økonomi i at leje de store godser ud til jagtkonsortier, men selv uden en lille udsætning vil økonomien være betydeligt reduceret, og hermed er incitamentet for det målrettede arbejde, som skytten foretager, væk. >

I Danmark er der en lang tradition for at udsætte vildtfugle til jagt og til at supplere bestande i områder med vilde fugle. Det drejer sig om fasaner, agerhøns og gråænder.

> Hvorvidt samme gunstige forvaltning vil kunne opnås gennem regler og tilskudsordninger vil være en noget teoretisk diskussion. Begge redskaber er vigtige i forvaltningen, men så længe selve driften af landbrugslandet foregår på private hænder, så spiller disse hænders lyst og interesse en afgørende rolle for fortolkning og udnyttelse af diverse regler og ordninger.

Mere positivt end negativt

Konklusionen er, at de danske forhold ikke er så forskellige fra de engelske forhold, og derfor spiller udsætningerne og den medfølgende forvaltning en meget vigtig rolle for bevarelsen af små biotoper i landskabet. Medmindre en udsætning foregår i en særligt følsom lokalitet (f.eks. andeudsætning i en lobeliasø eller lignende), så vil de eventuelle negative effekter, der er på naturen ved en udsætning, langt overgå af den gevinst, som naturen nyder ved forvaltningen.

Udsætning vil, afhængig af omfanget, have en indflydelse på naturkvaliteten og biodiversiteten.

På lokaliteter med store udsætninger af fasaner vil især sårbare naturområder kunne blive berørt i negativ retning. Årsagen er først og fremmest, at udsætningen i en periode er koncentreret på mindre arealer, hvor vegetationen og forekomsten af smådyr vil kunne blive berørt af antallet af fasan-kyllinger. I nogle tilfælde vil det kunne have en negativ effekt på den biologiske mangfoldighed.

Udsætning af fjervildt er en del af dansk jagtkultur og jagttradition. Det ønsker Danmarks Jægerforbund at videreføre og arbejder således for at bevare muligheden for, at der i Danmark kan udsættes fasaner, agerhøns og gråænder til jagt ud fra metoder, der fremmer en naturlig adfærd.

I sårbare søer vil andeudsætning isoleret set have en negativ indflydelse på vandkvaliteten.

Jagtinteresser sikrer mere natur

Jagtinteresser er langt overvejede det, der gør, at der på frivillig basis gennemføres natur- og vildtpleje.

Meget af den natur- og vildtpleje, der er tilsigtet fasaner, giver samtidig gode levesteder for en række andre dyr i det åbne land og skov. Hvis ikke det havde været muligt at udsætte fasaner, ville meget af den natur- og vildtpleje ikke være gennemført, og dermed ville der være et lavere naturindhold og biodiversitet i de områder.

Det er således jagtinteresser og i dette tilfælde fasanudsætning, der motiverer, etablerer, plejer og finansierer naturpleje til gavn for ikkejagtbart vildt, men også padder, insekter, krybdyr, sangfugle mv. Alt sammen medvirker til at skabe mere og bedre natur i skov og mark.

Hovedparten af alle de søer, der er etableret i Danmark, er alene etableret og finansieret af jagtinteresser, og muligheden for at udsætte vildt har været kraftigt medvirkende til, at disse søer er etableret. Hvis det ikke havde været muligt at udsætte vildt, ville søerne ikke være etableret. Mange af søerne giver ikke bare en god biotop til ænder, men også til dyreliv knyttet til vådområder – altså igen en positiv effekt på naturen i skov og mark.

Hvis vi forudsætter, at det vildt, vi jager, skal være helt naturligt, vil det i et kulturnaturland som Danmark straks åbne for en diskussion af, om noget vildt overhovedet kan anses for at være naturligt. Og den jæger, der finder det problematisk at jage udsat vildt, skal i konsekvens heraf overveje, om jagt på vildt, der er intenst plejet – f.eks. igennem anlæg af biotoper, fodring og prædator kontrol – er forsvarlig.

Udsætning af fjervildt bidrager generelt til bedre jagt, især hvis et led i naturoplevelsen er at nedlægge noget vildt, når man er på jagt. Det kan betragtes som medvirkende til succes!

Udsætning sker ikke primært for at op hjælpe de vilde bestande, men for at sikre et større jagtgrundlag samme år, som der udsættes.
nis@jaegerne.dk

Rigtig mange danske jægere nyder godt af udsætning af fjervildt. Mange jægere nedlægger udsat vildt, uden de selv er klar over det, og derfor bidrager udsat vildt til jagtoplevelser hos et meget bredt udsnit af de danske jægere, og altså ikke kun de steder, hvor udsætningen rent faktisk sker.